

De visioenen van Hildegard van Bingen

Hildegard schreef drie visioenboeken:

1. Scientia vias Domini (1141) boek I, II, III 26 visioenen
2. Liber vitae Meritorum (1158) zedenleer
3. Liber Divinorum Operum (1163) 10 visioenen

In dit deel volgt
Scientia vias domini (Scivias)
Ken de wegen des Heren deel II

1. Hildegard werd in 1098 geboren als het 10e kind van de adellijke familie Bermersheim te Bermersheim in het Rijnland. Ze was van jongs af aan helderziende. Toen ze 8 jaar was, werd ze naar de vrouwenafdeling van het benedictijner klooster op de Disibodenberg gebracht. Hildegard werd daar abdis toen ze 38 jaar was.

2. In het jaar 1141 (43 jaar) beginnen de grote visioenen, die in drie groepen komen (visioen van L. 'visio', gezicht, gezien door te schouwen, zoals je ook bv. een herinneringsbeeld schouwt, niet alleen in je innerlijk ziet, maar zelf beleeft). Ze krijgt de opdracht die op schrift te stellen en te verspreiden. De vrouwenafdeling van het klooster begint daardoor te groeien en ze besluit een eigen klooster te stichten op de Rupertsberg bij Bingen, niet ver daar vandaan. Daar overlijdt ze als ze 81 jaar is.

3. Hildegard heeft veel gestudeerd en geschreven. Ze schreef een toneelstuk (Ordo virtutum, de ontwikkeling van de deugden), muziek en liederen.

Boeken: naast het Liber scivias, Liber Vitae Meritorum, Liber Divinorum Operum ook over de natuur (Physica) en de geneeskunde (Causae et Curae).

4. Ze was in haar tijd alom bekend. Ze heeft reizen gemaakt in de omgeving om op uitnodiging van abten in hun klooster te preken.

5. Hildegard kwam als een Joodse profetes in een tijd dat het Christendom op zijn hoogtepunt was en de tekenen van verval zichtbaar werden. Ze kwam om de mensen op het belang van een deugdzzaam leven te wijzen.

Zo keurde Hildegard de jodenvervolgingen alsook de kruistochten af. Ze schrijft honderden brieven en wijst koningen en bisschoppen op hun plichten. Ze heeft daardoor veel medewerking maar ook tegenwerking ondervonden.

6. De visioenen van Hildegard zijn uniek in de wereldgeschiedenis. Hun grootsheid komt overeen met de muziek van Bach, de schilderijen van Rembrandt en in de literatuur de Divina Commedia van Dante

Scivias Boek II Gods leiding aan de kerk,
dat is de 'gemeenschap der gelovigen'

Hildegard in haar
eigen klooster op
de Rupertsberg

het hemelse
vuur, het leven-
de licht, als een
verwarmend
zonlicht, dat
hoofd en hart
doordringt

Hildegard
(kloosternaam
Hildegardis)

Scivias T 1

gouden achter-
grond als weer-
gave van hemel-
se betekenis
rood - liefde
blauw - denken

Volmar, haar
toegewijde ver-
trouweling en
secretaris, die
haar visioenen
en uitspraken
opschrijft

Hildegard werd genoemd: "Die Meisterin der **Selbstdarstellung**."

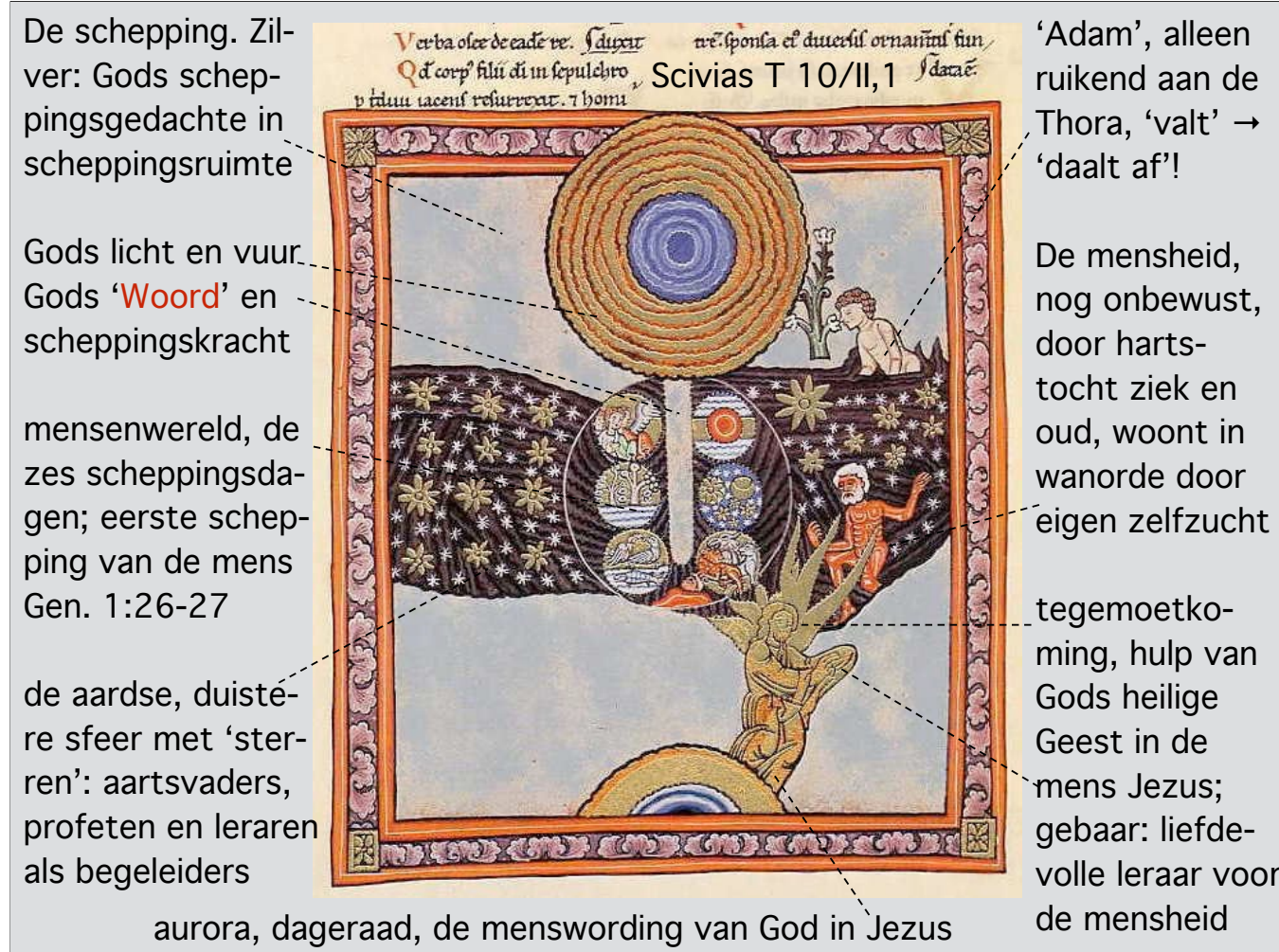
Om het hoofd van Hildegardis spelen vijf rode vlammen, waarvan er één reikt tot op haar borst. Het is de schittering van het hemelse vuur dat, volgens haar eigen woorden, plotseling vanuit de geopende hemel neerdaalt om haar hoofd en hart te doordringen. De achtergrond is van bladgoud. Goud is bij haar het symbool van het bovennatuurlijke, geestelijke leven, een uitvloeijing van Gods Geest, die de bron is van alle heiligheid in de mens.

Deze miniaturen, ontstaan onder toezicht van de heilige zelf, is een duidelijke aanwijzing van de persoonlijke overtuiging van deze nederige vrouw, dat zij een geroepene was en dat zij als profetes moest optreden.

Volmar was haar toegewijde secretaris. Hij zat in een klein bijgebouwtje met een opening in de muur en tekende op wat Hildegard zag en zei.

Hildegard werd genoemd: "Die Meisterin der Selbstdarstellung." Duits Selbstdarstellung betekent o.a. de ontwikkeling van je vermogens, de zelfverwerkelijking. In de eerste eeuwen van het christendom stond de 'geestelijke loutering' (zuivering van zelfgerichtheid), de 'vergoddelijking' van de mens in het middelpunt en Hildegard valt daarop terug.

Bron tekst o.a. Frater Henri Boelaars OSB, 'Scivias van Hildegardis van Bingen'

Bovenaan de afbeelding zijn cirkels getekend met een rood/gouden vlak (rood: liefde) en een blauw vlak (denken) die door elkaar heen vloeien tot de eenheid van Gods geest in de ongevormde oertoestand; de cirkel overschrijdt het kader: oneindigheid. Daaruit komt Gods geestkracht tevoorschijn met de kleur van ijzer (Gods willen): het is de 'vinger Gods' die als een 'smid' inwerkt op de geestelijke duisternis van de scheppingsruimte in het midden, waardoor de zes scheppingsdagen tot stand komen.

Grieks 'logos' betekent naast 'woord' ook: denken, gedachte, woord, spreken, m.a.w.: Gods geestelijke werkzaamheid. Hebr. 'dabar' betekent daarnaast ook nog 'handelen', dus: 'scheppende, geestelijke werkzaamheid'.

In de zwarte strook in het midden bevindt zich de nog onbewuste mensheid, waaronder Adam en grote en kleine sterren, de geestelijke begeleiders van de mensheid, zowel op aarde als in de geestelijke wereld.

Adam als jong mens boven ruikt wel aan Gods 'geboden' (Hebr. 'dabar': 'woord', richtlijn, niet gebod), maar door zijn vrijheid van keuze richt hij zich er niet naar. Daardoor wordt hij ten slotte oud en ziek (rode figuur beneden).

Het Hebreeuwse 'chat' betekent niet (zonde)'val' maar 'afstappen': uit het hemelse paradijs naar de aardse leerschool afdalen.

Hij ruikt aan de groene levensboom. Groen heeft bij Hildegard de betekenis: natuurlijke groeikracht, levenskracht. De levensboom komt overeen met de joodse menorah, die de bloeiende amandelboom weergeeft, die in de lente als eerste uit zichzelf tot leven komt en vanuit het schijnbaar dode hout witte bloesems vormt, door de zeven menorah-lichten

weergegeven: door het licht van de menora en de in de lente uit zichzelf weer opbloeierende boom, is die een zinnebeeld van geestelijke groei en wedergeboorte.

Adam moet zich daar weer op richten, want geestelijke groei is de bedoeling, maar hij komt daar niet aan toe en dat is ‘zonde’, dat is ‘niet aan het doel beantwoordend’, de letterlijke, Middelnederlandse betekenis.

Gods heilige geest (de gevormde toestand) besluit daarom als mens naar de aarde te gaan om de mensheid tegemoet te komen en te helpen weer aan het doel te beantwoorden (rabbi Friedrich Weinreb: ‘Jezus’ komt van Hebreeuws ‘jehova shua’: God helpt(!), níet ‘redt’) Op de afbeelding is te zien dat Jezus’ liefdevolle uitstraling (gouden vlammen) de mens en de schepping doordringt. Jezus is de algeest (roodgouden/blauwe cirkel, de ongevormde toestand) in de vorm van Gods heilige geest, de gevormde toestand, die als leraar naar de aarde komt (retorica: gebaar met twee gestrekte vingers verbeeldt een geestelijke leer. De doek in zijn linkerhand verbeeldt verzorging, steun - denk aan ‘parakleitos’: ondersteuner, trooster, helper).

Jesaja 11:2 De geest van God zal op hem [Jezus] rusten:

- een geest van wijsheid en inzicht [denken],
- een geest van kracht [willen] en verstandig [denken] beleid,
- een geest van kennis [waarnemen] en ontzag [voelen] voor God.

De geest van God wordt door de vier geestelijke vermogens: het waarnemen, denken, voelen en willen, gekenmerkt.

In Jesaja staat op meerdere plaatsen, ook in de Tenach, dat Gods Geest zélf “naar zijn schapen zal omzien”.

Bij het vorige visioen zegt de ‘stem van het levende licht’:

“De levende God schiep alles door zijn **Woord**.

Door ditzelfde Woord, dat vlees aannam, heeft Hij ook zijn schepsel, de mens, ongelukkig geworden door de ‘**zondeval**’ (**afdeling**) in de duisternis, de vurig verhoopte **verlossing** (**hulp**) teruggebracht.”

‘Woord’ van Grieks ‘logos’: denken, gedachte, woord, spreken;

m.a.w. geestelijke, scheppende werkzaamheid met de geestelijke vermogens: het waarnemen, denken, voelen en willen →

‘logos’ is: geestelijke werkzaamheid

de ‘zondeval in de duisternis’: toestand van onbewuste vereenzelviging

de ‘vurig verhoopte verlossing’: is **begeléiding** van de mens bij zelfverwerkelijking en hereniging, want:

door vallen en opstaan, groeit de mens naar geestelijke zelfstandigheid.

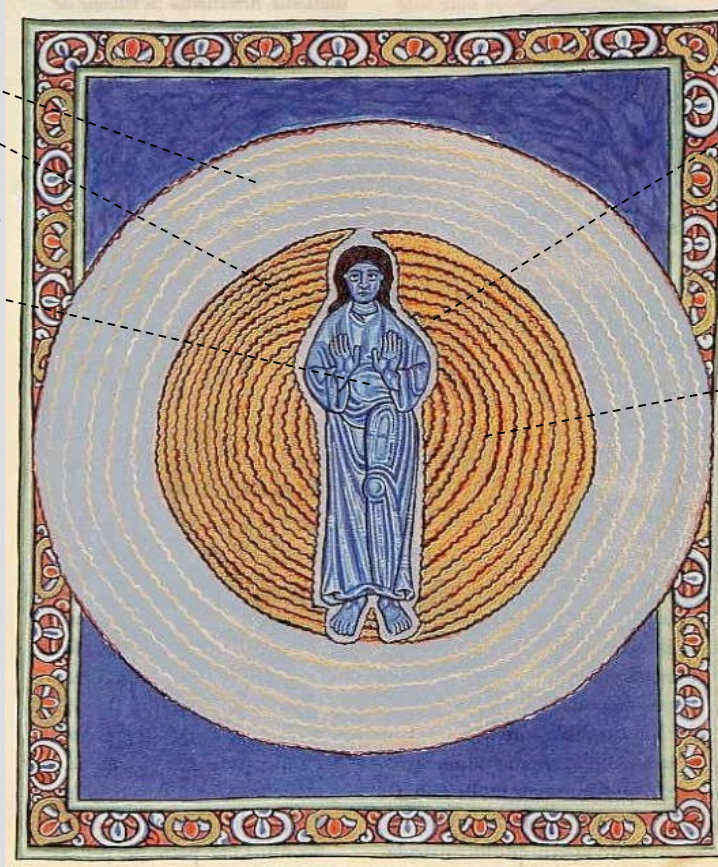
“Eigen ondervinding is de beste leermeester.” Cicero, Romeinse filosoof

De zogenaamde ‘zondeval’ van Adam en Eva is een onjuiste vertaling van het Hebreeuwse werkwoord ‘chat’, dat ‘afstappen’, ‘een stap naar beneden doen’ betekent. Het was noodzakelijk voor hun geestelijke groei, dat Adam en Eva afdaalden naar de aarde, die als een geestelijke leerschool voor de mens is bedoeld, waar de mens schijnbaar aan zichzelf wordt overgelaten om daar zelf zijn eigen leraar te zijn, door zelfstandig ervaringen te verwerken; daarvoor is een bewust en beheerst gebruik van de geestelijke vermogens noodzakelijk, waardoor ze zelf tot ontwikkeling worden gebracht.

Gods **licht** en
vuur (**warmte**)

Gods heilige geest
als mens, die zich
in gebed tot zich-
zelf als de algeest
(de 'Vader') richt;

de gestalte is
(door **verdichting**)
uit licht en vuur
voortgekomen -
die elkaar steeds
geheel **doordrin-
gen** - en vormt er
daardoor één ge-
heel mee.

De voortdurend
bestaande ónge-
vormde oertoe-
stand en de er-
uit gevórmde
toestand inéén.

“Uit de levens-
bron kwam de
**moederlijke lief-
de** van Gods om-
helzing tot ons,
die ons tot leven
voedde en onze
helpster is ... de
diepste en aller-
zoetste liefde.”

de afbeelding overschrijdt het kader: oneindigheid

De stem van het levende Licht spreekt tot Hildegard: “Dit is de diepe zin van het grote, goddelijke geheim, dat helder door je werd aanschouwd, dat je zou inzien, hoe groot die goddelijke volheid wel is, welke geen oorsprong kent en nooit vermindert en aan wier kracht alle ‘levensstromen’ (menselijke geesten als ‘krachtstroom’ uit God) ontspringen. In het volmaakte werk herkent men het diepste wezen van de Maker zelf.”

Duidelijk gaat het onderwerp van de zichtbare orde der geschapen dingen hier over naar de innerlijke orde in God zelf. Wat zich in het vorige visioen bij God naar buiten openbaarde door de schepping en Jezus’ tegemoetkoming, met andere woorden: de goddelijke liefde voor de mens, vinden we hier terug in het innerlijke leven van God zelf.

Dit beeld over Gods innerlijke leven is aan Hildegard getoond:

“Vervolgens zag ik een zuiver licht en in dat licht een mensbeeld in de kleur van saffier. En deze mensengestalte was omgeven door een zacht trillend vuur. Het zuivere licht doorstroomt het trillende vuur en dit doorstroomt op zijn beurt het zuivere licht. En dit zuivere licht en dat trillende vuur verenigen zich, om zich samen uit te storten in het mensbeeld. Aldus vormen vuur, licht en mensbeeld één licht en als het ware één werkzaamheid, vol van macht.”

Bij de oorspronkelijke tekst van dit visioen staan ook deze woorden:

“Nam per ipsum fontem vitae materna dilectio amplexionis Dei venit”:

“Uit de levensbron kwam de moederlijke liefde van Gods omhelzing tot ons.”

Hildegard beschrijft de edelste vorm van de goddelijke liefde als een menselijke gestalte die als een kind wordt omhelst door moederliefde.

De eenheid van de lichtende warmte, zilver en goud, wordt door verdichting en vorming - door de eigenschappen van de geestelijke vermogens (zie hieronder) - de geestgedaante als de menselijke gestalte; m.a.w. de ongevormde toestand van de goddelijke algeest wordt door verdichting omgevormd in de gevormde toestand van Gods heilige geest, die als geest in de mens Jezus bij de mensheid is geweest.

In het vorige visioen was het goud buiten, het zilver binnen; hier is het andersom: buiten zilver, binnen goud, wat de volstreekte eenheid van beide weergeeft. Het gaat om licht én warmte als een eenheid.

Fr. Henri Boelaars OSB - God als vader en moeder 1990

Een bronzen uitbeelding van de mens als Gods godenkind in het goddelijke gezin door Broeder Henri Boelaars OSB uit de St Willibrordabdij, de Slangenborg, Doetinchem.

Bij het vorige visioen zegt de ‘stem van het levende licht’:

“Dit is de diepe zin van het grote goddelijke geheim, dat helder door je werd aanschouwd, opdat je zou inzien hoe groot die **volheid** wel is, die **geen oorsprong kent** [een eeuwige oneindigheid] en nooit vermindert [de algeest] en aan wier kracht alle ‘**levens-stromen**’ ontspringen [de menselijke geesten als ‘krachtstroompjes’; Scivias I,4 ‘vuurbol’].

Zo herkent men in het volmaakte werk [de mens] het diepste wezen van de Maker zelf”. (Genesis 1:25-27)

Hildegards visioenen gaan van de zichtbare orde der geschapen dingen over naar het innerlijke leven in God zelf. Zij schrijft:

“Vervolgens zag ik een zuiver licht en in dat licht een mensbeeld in de kleur van saffier. En deze mensengestalte was omgeven door een zacht trillend vuur. Het zuivere licht doorstroomt het trillende vuur en dit doorstroomt op zijn beurt het zuivere licht. Dit zuivere licht en dat trillende vuur **verenigen zich**, om samen uit te vloeien in het mensbeeld. Aldus vormen vuur, licht en mensbeeld slechts één licht en vuur, en als het ware één werkzaamheid, vol van macht.”

Twee vragen die bij het vorige visioen opkomen:

1. “Nu herkent men in het volmaakte werk (d.i. de gestalte) het diepste wezen van de Maker zelf.”

Vraag 1. Hoe komt het diepste wezen van de Maker - dat het licht en de warmte is - tot uitdrukking in de menselijke gestalte?

2. “Uit de levensbron kwam de moederlijke liefde van Gods omhelzing tot ons, die ons tot leven voedde en onze helpster is ... de diepste en allerzoetste liefde.”

Vraag 2. Als God alleen een Vader zou zijn, hoe kan dan uit een Vader een mens worden geboren en een ‘moederlijke liefde’ voortkomen?

Een mens die uit een vader wordt geboren, is een zin die toch ten minste twijfels oproept, zeker als er daarnaast ook nog sprake is van een ‘moederlijke liefde’.

Vraag 1. De menselijke gestalte

Samenvatting van Hildegards woorden:

“Toen zag ik een zeer helder **licht** en daar middenin een saffierblauwe mensengestalte, die geheel in een zacht roodachtig trillend **vuur** gloeide.

En dat heldere licht **doordrong** geheel het roodgloeiende vuur.

En het roodgloeiende vuur **doordrong** geheel het heldere licht.

En dit heldere licht en dat roodgloeiende vuur doordrongen geheel die mensengestalte.

Aldus waren zij één licht en vuur, bestaande in één kracht van mogelijkheden.”

Er is m.a.w. sprake van:

- licht en warmte (vuur), die beide doordringend en doordringbaar zijn,
en van:

- een óngevormde oertoestand van licht en warmte
- en een gevórmde toestand: de menselijke gestalte
- er is sprake van een vormbare én een zelfvormende werkzaamheid

Het licht en het vuur kunnen blijkbaar tegelijkertijd in een doordringende én in een doordringbare toestand voorkomen.

De eigenschappen van het **licht** en de **warmte**
 die **doordringbaar** en **doordringend** zijn
 zijn eigenschappen van de geestelijke vermogens:
 het waarnemen, denken, voelen en willen,
 en daaruit is de menselijke vorm voortgekomen
 die aan Hildegard werd getoond.

Ikzelf mocht zien dat de menselijke geest vóór die gevormde toe-
 stand een **bolvormige wolk** is waarbinnen licht en warmte elkaar
 doordringen ... en daarmee hangen de geestelijke vermogens samen:

	licht	warmte
doordringbaar (vormbaar)	waarnemen	voelen
doordringend (zelfvormend)	denken	willen

waarnemen	vormbaar licht	→ ervaringsbeelden
denken	zelfvormend licht	→ denkbeelden
voelen	vormbare warmte	→ gemoedstoestand
willen	zelfvormende warmte	→ krachtstoestand

Licht en warmte (vuur), doordringend en doordringbaar.

doordringend, zelfvormend; doordringbaar, vormbaar (In het licht en de warmte wordt immers een gestalte gevormd ...
 vormbaar licht: waarnemen; zelfvormend licht: denken; vormbare warmte: voelen; zelfvormende warmte: willen

Het verstand en de wil, en het menselijke gemoed,
 daarin is geheel het leven van de mensen.

Emanuel Swedenborg, Hemelse Leer 28-33

De geestelijke vermogens van de persoon, de menselijke geest

- a. Als je waarneemt, breng je als geest jezelf in een toestand dat je licht (in jezelf als die bolvormige wolk) van buitenaf vórmbaar is tot een innerlijk ervaringsbeeld; je laat toe dat de buitenwereld zich als een lichtbeeld in jou afdrukt, waardoor je je van je omgeving bewust wordt;
- als je denkt breng je jezelf in een toestand dat je je licht van binnenuit zélf vormt tot een lichtbeeld, wat een denkbeeld is, een gedachte;
- als je voelt breng je jezelf in een toestand dat je warmte van buitenaf vórmbaar is tot een gevoel, je gemoedsgesteldheid, die je door je omgeving kunt laten vormen, waardoor je met je medemensen kunt meevoelen, meeleven;
- en als je wilt, dan breng je jezelf in een toestand dat je je warmte van binnenuit zélf vormt tot wilskracht.
- Deze werkingen vinden plaats binnen de bolvormige wolk van de geest. De werkzaamheid van de geestelijke vermogens is door inkeer een onmiddellijk in zichzelf ervaarbare uitdrukking van de eigenschappen van zichzelf als menselijke geest, maar tegelijkertijd ervaar je daarmee in jezelf ook de eigenschappen van de algeest.
- Naar buiten toe ben je in staat de gedachten en gevoelens die je door te denken en te voelen in jezelf hebt gevormd, tot uitdrukking te brengen in de vorm van uitspraken en gedrag door ze op je hersenschors af te drukken, en in dat gedrag komt je persoonlijkheid tot uitdrukking.

Door die innerlijke, geestelijke werkzaamheid ontstaat er een uitstraling om je heen, de aura of ziel. Het woord 'ziel' betekent oorspronkelijk 'zaal' of 'woning', waardoor de geest woont in zijn eigen uitstraling: de ziel.

De werkzaamheid van de vermogens binnen de geest is de bron van een uitstraling: de aura of ziel, waarin de geest woont en de voortbrengselen van de vermogens worden bewaard; door geestelijke groei hebben ook de éigenschappen van de vermogens op de ziel ingewerkt en zijn zo de oorzaak van de **geestgedaante**: de menselijke gestalte.

de mens is geschapen naar Gods beeld (Gen. 1:26-27)

b. maar door zo je vermogens bewust en beheerst te leren gebruiken, ontwikkel je je vermogens tot vormende krachten; daardoor gaan ook de éigenschappen van de vermogens op die uitstraling inwerken, waardoor de bol langzaam maar zeker de menselijke vorm krijgt: de geestgedaante; in overeenstemming met de mate van de ontwikkeling van de vermogens hebben zij gedurende de miljoenen jaren durende ontwikkeling van levensvormen die op aarde hebben bestaan, op die vormbare uitstraling ingewerkt en er een bepaalde vorm aan gegeven; de geleidelijke ontwikkeling van al die levensvormen tijdens de evolutie, getuigt van deze langzame ontwikkeling van de geestelijke vermogens, die wat de vorm betreft uiteindelijk tot de menselijke gestalte heeft geleid. Deze gestalte is de grondvorm van alle meercellige, dierlijke levensvormen op aarde.

Hoe de eigenschappen van de algeest eerst in de menselijke geest en daarna in geestgedaante en lichaam tot uitdrukking komen

licht en warmte,
de **óngevormde**
oertoestand van
de geest: algeest

hoofd:
waarnemen, het
opnemende ver-
mogen, gezicht,
gehoor, smaak,
reuk, mond, neus

ledematen:
willen, het vermo-
gen om te hande-
le, te bewegen

geestgedaante, de
gevórmde toestand
van de geest: als
Gods heilige geest
en als de mens

borst: **voelen**,
het zorgende ver-
mogen: hart en
bloedsomloop ver-
zorgen alle lichaams-
cellen

buik: **denken**,
het ontledende
vermogen: de buik-
organen verteren,
ontleden voedsel

c. Op de volgende wijze hebben de eigenschappen van de vermogens vorm gegeven aan de ziel, daardoor aan de geestgedaante en vervolgens ook aan het menselijke lichaam, dat de uitdrukking ervan is in de stof:

1. de eigenschappen van het waarnemen als het vermogen indrukken in zich op te nemen, hebben vorm gegeven aan het hoofd, waar niet alleen veel zintuiglijke indrukken worden opgenomen, maar ook voedsel wordt ingenomen en lucht wordt ingeademd;
2. de eigenschappen van het denken als het vermogen die indrukken te ontleden (komt overeen met het verstand) en weer samen te voegen (is de rede), hebben vorm gegeven aan de ontledende werkzaamheid van maag en darmen en de samenvoegende werkzaamheid van de lever in de buik, waar voedsel wordt ontleed en samengevoegd tot lichaamseigen stoffen; in de nieren zowel een ontledende als een samenvoegende werkzaamheid;
3. de eigenschappen van het voelen als het vermogen anderen lief te hebben en te verzorgen, hebben vorm gegeven aan hart en longen in de borst en het daarmee verbonden bloedvatstelsel, waarmee alle lichaamscellen onbaatzuchtig met voedingsstoffen worden verzorgd en afvalstoffen worden verwijderd;
4. de eigenschappen van het willen - het vermogen in beweging te komen en te gaan handelen - hebben vorm gegeven aan ledematen en de spieren ervan.

Zo komen de eigenschappen van de algeest door de vermogens in de menselijke geest ook in de geestgedaante en daardoor in het lichaam tot uitdrukking: de mens is geschapen naar Gods beeld.

Als bevestiging wordt de betekenis van het door de kerk ingevoerde leerstuk van de Drie-eenheid door Hildegard als volgt uitgelegd:

1 “Het allerhelderste **licht** ... is zonder smet van **bedrog** (: waarheid) ... en duidt de Vader aan.

licht → waarheid: Vader → denken

2 Het allerzoetste **vuur** ... is zonder smet van **sterfelijkheid** (: levenskracht) en zonder smet van **duisternis** (: bewustzijn) ... en duidt de Heilige Geest aan.

vuur → bewuste levenskracht: Heilige Geest → waarnemen, willen

3 De **mensengestalte** ... is zonder smet van **verharding** (: zachtmoedig) ... en duidt de Zoon aan, uit de Vader geboren.”

gestalte → zachtmoedigheid: Zoon → voelen

Over de drie personen

Daarom zie je een allerhelderst licht, dat zonder smet van begoocheling (misleiding, onwaarheid), zonder smet van verduistering (gebrek aan inzicht) en zonder smet van bedrog (onwaarheid) de Vader aanduidt. (Vader, licht ~ denken).

En daarin de mensengestalte in de kleur van saffierblauw, die zonder smet van verharding (harteloosheid), zonder smet van (gevoelens van) afgunst en zonder smet van onrechtvaardigheid de Zoon openbaart, die vóór de tijden als God uit de Vader is geboren en in de tijd als mens is geïncarneerd. (Zoon ~ voelen)

Datgene wat geheel brandt met een allerzoetst rood vuur, een vuur zonder smet van dorheid (levenloosheid), zonder smet van sterfelijkheid (levenskracht) en zonder smet van duisternis (bewustzijn) wijst op de heilige geest (heilige Geest ~ bewuste kracht: waarnemen en willen), waaruit dezelfde eniggeborene van God, naar het vlees ontvangen en uit de maagd in de tijd geboren, een licht van ware helderheid in de wereld uitgoot.

Maar dat dit heldere licht geheel dit rode vuur doorstroomt en ditzelfde heldere licht en rode vuur weer samen de hele mensengestalte doorstromen, zodat het één licht in één kracht van mogelijkheden vormt; dat betekent dat de Vader, die de rechtvaardigste gelijkwaardigheid is, niet zonder de Zoon en niet zonder de heilige Geest bestaat ... de goddelijke eenheid is onafscheidelijk in deze drie personen van kracht ...

Waar dit Woord (Gods geestelijke werkzaamheid in Jezus) al het goede tot stand bracht, hen door zijn zachtmoedigheid naar het leven terugvoerde, die door de onreinheid van zonde verworpen waren en die niet meer in de heiligheid, die zij verloren hadden, in staat waren terug te keren (Jezus ~ voelen).

Want door deze levensbron (Jezus) kwam de moederliefde van Gods omhelzing tot ons die ons tot leven voedde en die onze helpster (parakleitos) in gevaren is en die de diepste en allerzoetste liefde is, door ons boetvaardigheid te leren (Jezus ~ voelen).

Hildegard ziet dat de geheimen van God de absolute oorsprong zijn van alle schepselen. In de diepte ziet ze een oerkracht die al het geschapene heeft geplant: 'Deze volheid heeft met een scherpe kracht stroompjes van kracht geplant'. De volheid van Gods levenskracht heeft beekjes geplant. Ieder schepsel heeft een 'beekje van kracht' (krachtbron), dat ontspringt aan de volheid van Gods levensstroom.

In dit visioen ziet ze dat de schepping niet is ontstaan uit het niets. Ze schouwt de geheimen van God als een levensbron, als een volheid waar al wat leeft uit voortkomt. Hildegard schouwt, dat de oorsprong van de dingen niet in de dingen zelf ligt. De schepping bestaat niet in zichzelf. God is de bron van al wat bestaat.

Het stroompje van kracht bevindt zich in ieder schepsel. Daar bevindt zich de levenskracht. Door dit stroompje is ieder schepsel met de volheid van Gods geheimen verbonden en door dit stroompje kan God naar het geschapene stromen.

Vergelijking van het onderwerp Drie-eenheid bij andere esotherische schrijvers

	Hildegard	Jakob Lorber	Swedenborg	MacDonald-Bayne
Vader	denken	voelen	vier vermogens	vier vermogens
Zoon	voelen	willen	vier vermogens	vier vermogens
H. Geest	waarnemen /willen	denken	vier vermogens	vier vermogens

De mens(elijke gestalte) is geschapen naar Gods beeld, door de gezamenlijke werkzaamheid van de vier vermogens

Zie voor nadere beschouwing van het kerkelijke leerstuk Drie-eenheid de Vragen en antwoorden op de geestkunde-website:

<https://www.geestkunde.net/vraag-en-antwoord/drie-eenheid-en-schild.shtml>

en

<https://www.geestkunde.net/vraag-en-antwoord/drie-eenheid-en-jodendom.shtml>

Bij het vorige visioen zegt de ‘stem van het levende licht’:

“Want uit deze bron des levens is de moederlijke liefde van Gods omhelzing gekomen, die ons tot leven voedde en die in gevaar onze **helpster** is, ... die de diepste en zoetste liefde is en ons tot **boetedoening onderricht**.”

‘boeten’ is: weer goedmaken, wat leidt tot loutering, geestelijke groei

‘helpster’, ‘onderricht’: parakleitos (helper bij die loutering)

de heilige geest:

is de leiding die ons op weg helpt naar Gods omhelzing (hereniging)

Vraag 2 ... de **moederliefde** van God

Gen. 1:26-27 En God (de 'Èlohîm') schiep de mens naar Zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen.

'el': God, 'eloh': godin, 'elim': de mannelijke en vrouwelijke goden

Gen. 2:21-23 Toen liet God de mens in een diepe slaap vallen ... Hij nam een van zijn 'ribben' weg en sloot het lichaam weer op die plaats. Uit de 'rib' ... vormde God een vrouw en Hij bracht haar bij de mens.

Hebr. 'tsela' kan 'rib' betekenen, maar ook 'zijde'.

Talmoed: ha Adam had een mannelijk en een vrouwelijk gezicht: was tweeslachtig ('androgyn', 'hermafrodit')

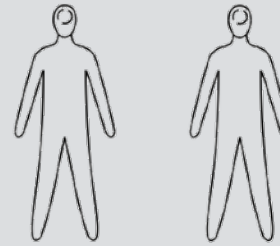
In hermetische geschriften is te lezen dat met 'de Vader' 'de Ouders' werd bedoeld, vader én moeder, zoals heden ten dage in het Spaans de ouders met 'los Padres' worden aangeduid (ook in het Portugees).

De tweelinggeest

de verenigde toestand: twee in één
de algeest als heilige geest

de Vader - buitenkant, bast
de Moeder - binnenkant, hart

de gedeelde toestand: een in tweeën
de algeest als vader en moeder

de Vader - Jahweh
de Moeder - Asherah

In de verenigde tweelinggeest zijn de beide geestgedaantes, wat lichtgestaltes zijn, uit liefde geheel in alkeer opgegaan en spreken en handelen als één persoon.

De hemelse schepping van de mens

Genesis 1:26-27

De **Ēlohîm** zeiden:
Laten wij mensen
maken naar ons
beeld en gelijkenis.
En de Ēlohîm schiepen de mens naar hun beeld; naar hun beeld schiepen zij hem; man en vrouw schiepen zij hen.

Liber Divinorum
Operum 2 (I,2)

In de borst van de
liefde verscheen:
de mens

“In de mens ver-
werkelijkte God de
volle bloei van al
zijn werken.
Want hij heeft de
mens naar zijn
beeld en gelijkenis
geschapen.”

De mens verschijnt
als een tweeslach-
tig wezen, een ver-
enigde tweeling-
geest

De hemelse schepping van de mens

Bij dit visioen vermeldt Hildegard dat zij een mannelijk en een vrouwelijk wezen zag, die zodanig in elkaar waren opgegaan, dat zij dit niet kon beschrijven en hun innige verbondenheid daarom weergaf met een gouden ring tussen hen in.

Daarna zag zij in de borst van de vrouw een androgyne mens verschijnen, op de plaats waar ook de wereld te zien was. De reeds genoemde “moederlijke liefde van Gods omhelzing” is hier uitgebeeld. Die omhelzing betreft ook de schepping waarin de mens verkeert, een doeltreffende uitbeelding van Psalmen 138:7-8 Een psalm van David:

“Al is mijn weg vol gevaren, u houdt mij in leven,
u verdedigt mij tegen de aanvallen van mijn vijanden,
uw rechterhand brengt mij redding.
God zal mij altijd beschermen.
God, uw trouw duurt eeuwig,
laat het werk van uw handen niet los.”

Dit visioen komt uit het boek ‘Liber Divinorum Operum’.

1. Rechts boven is de kerk (Gr. ekklesia: volksvergadering, gemeenschap, gemeente) als koningin met gouden kroon en gewaad, ook gezicht en handen zijn van goud. De tekst: de gulden schittering wijst op het goddelijk licht (Jezus' leer) dat haar als een gewaad bekleedt. Zij omhelst Jezus' preekstoel zoals een geliefde haar bruidegom - een gebaar dat de vereniging van Jezus met de Kerk weergeeft. Daarop zit Jezus met een boek, zijn leer, in de hand. Beide handen maken het belerende (retorische) gebaar: geestelijke leer.

2. Het gevolg van deze eenwording is een 'zwangere' Kerk (2). Enthousiast (Gr. 'en-thousias': 'in God zijnde') heft zij haar rechterarm omhoog; op de banderol staat: Me oportet concipere et parere (ik moet ontvangen en baren). De vrouwelijke vreugde over deze 'zwangerschap' brengt Hildegard in beeld door engelen te laten toesnellen met muziekinstrumenten, die muziek ten gehore brengen. Zij dragen ook trappen en stoelen mee, bestemd voor de gelovigen die zullen worden gebaad. De tekst zegt, engelen staan gereed om de gelovigen te helpen:

- trappen voor van het geloof
- stoelen als rustplaatsen voor innerlijke beschouwing.

3. De derde voorstelling geeft de geboorte weer van de gelovigen. De nog donkere leerlingen haasten zich naar de kerk, waar zij als hoofden in de zwangere buik van de kerk te zien zijn. De Kerk baart haar kinderen uit haar mond, omdat de door de mond uitgesproken onderwijzingen van Jezus' leer, hen geboren doet worden tot het geestelijke leven. Zij strekken de handen uit naar het symbool van God uit de vorige miniaturen, de elkaar omgevende cirkels. Vóór hun

geboorte hadden de leerlingen een donkerbruine kleur, na de wedergeboorte door geestelijke ontwikkeling hebben ze die donkere huid afgeworpen, zoals een vervellende slang. Nu zijn zij bekleed met het hemelse goud van de H. Geest en worden door godsverlangen gekenmerkt.

4. In het vierde en laatste tafereel richt Jezus deze raad tot de gelovigen: Zie de twee wegen; de ene leidt naar het oosten, naar de laatste openbaring en de andere naar het noorden, naar de vorst van het kwaad (rode vlammen).

De mens is vrij om te kiezen. Deze leer van de twee wegen in verband met de vrije keuze gaat terug tot de eerste eeuwen van het christendom.

Jezus treedt hier op als rabbi, godsdienstleraar. Beide handen maken het gebaar van een geestelijke leraar. De aanwezigheid van altaar en boek duidt aan dat het om zijn leer gaat: de leer die over een geestelijke ontwikkelingsweg naar het eeuwige leven leidt.

De kern van de theologie van de eerste eeuwen wordt weergegeven door Anastasius van Alexandrië (±300): "God is mens geworden, opdat de mens vergoddelijkt worde."

Jezus' opstanding en leer staat in de Oriëntaals Orthodoxe Kerken nog altijd in het middelpunt.

1 De sterretjes ∴ zijn geesten die zich in de hemel bevinden. De kerk maakt met open hand het ontvangende gebaar.

De vrije keuze

De vier geestelijke vermogens zijn ingebed in het verloop van de geestelijke werkzaamheid: het waarnemen van de dingen, het overdenken en doorvoelen van de betekenis daarvan en het willen handelen naar het zo gevormde besluit, de zo gemaakte keuze.

De wilskracht hangt altijd samen met de overige vermogens en kan daardoor niet los van de andere handelen, kan daardoor niet 'vrij zijn'. Een 'vrije wil' zou tot een stuurloze, doelloze en zinloze beweeglijkheid leiden.

Sommigen echter maken dit onderscheid niet en veronderstellen het waarnemen, denken en voelen als eigenschappen van de wil, en komen er daardoor toe over een 'vrije wil' te spreken. Maar niet een van de vermogens kan 'vrij' zijn, want het is de geest die zijn vermogens beheerst en tot een evenwichtig samenhangende, geestelijke werkzaamheid maakt.

Anastasius van Alexandrië:

"God is mens geworden, opdat de mens vergoddelijkt worde."

"Heilig moeten jullie zijn, want Ik, jullie God, ben heilig."

Leviticus 19:1-2

"God heeft de mens geschapen voor de eeuwigheid, als afspiegeling van zijn eigen wezen."

Wijsheid van Jezus ben Sirach 2:23

"De mens is een afbeelding van de geestelijke wereld in het klein; vandaar ook dat de geestelijke mens een beeld is van God."

Emanuel Swedenborg, Hemelse Verborgenheden 4524

De eerste eeuwen van het christendom waren esotherisch, gericht op de loutering en geestelijke ontwikkeling van de mens, uitgaande van Jezus' Bergrede in Mattheüs en Lukas (Matth. 5-7, Luk. 6) en toespraak tijdens het Laatste Avondmaal in Johannes (14-17).

Jezus leert hier de vrije keuze om één van beide wegen te gaan: naar boven of naar beneden;

- daardoor had Paulus de vrijheid te stellen: “Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is de gave van God.” (Efeziërs 2:8)

- en waren keizer Constantijn (Nicea) en kerkvader Hiëronimus (Vulgaat) vrij de oorspronkelijke, esotherisch christelijke gemeenschappen o.l.v. kerkvader Origenes, om te vormen tot het instituut RK-kerk (exothe-risch, altaar, liturgie en sacramenten in het middelpunt)

4 De sterretjes ∴ zijn geesten die zich in de hemel bevinden en ook in de duistere gebieden om de daar aanwezigen te begeleiden.

Keizer Constantijn leidde door de kerkvergaderingen in Nicea en Constantinopel het christendom in de richting van een exotherische godsdienst, overheerst door de Brieven van Paulus (het paulinische christendom). In tegenstelling tot de Oriëntaals Orthodoxe kerken, waar de vreugde over Jezus' Opstanding en leer in het middelpunt bleven staan.

De Syrisch Orthodoxe Kerk - door Thaddeüs en Thomas gesticht - zegt dit over de betekenis van het gelijkbenige, Griekse kruis, dat hun kenmerkende zinnebeeld is:

- Het kruis betekent de leer van de meester, die vervuld is van de heilige geest;
- het kruis is de ladder [de Weg], waarmee het Koninkrijk der hemelen kan worden bereikt;
- het kruis is de boom van het eeuwige leven [de levensboom], wie hiervan eet, leeft eeuwig;
- het kruis is de steunpilaar, waarop alle gelovigen kunnen steunen.

Dit kruis - en verwant daaraan het kruis van de levensboom - duidt op Jezus als rabbi, de geestelijke wijsheidsleraar voor de mensheid.

Doopsel en vormsel

de heilige geest steunpilaar

de toren van de geloofsver-kondiging

de kerk als gemeenschap van gelovigen

de kerk is nog onvoltooid, half af en moet door de gelovigen worden voltooid

Scivias
T 13/II,4

goud: voelen
zilver: denken

gelovigen rood

bestrijders

minachtenden

bleek, lauwe gelovigen

gelovigen rood

twijfelenden

wereldse gelovigen

Nu volgen een aantal afbeeldingen die over de sacramenten gaan: doop, vormsel, priesterschap, mis en communie, en daarnaast de duivel en de hel.

De tekst is uit het boek van Broeder Henri Boelaars.

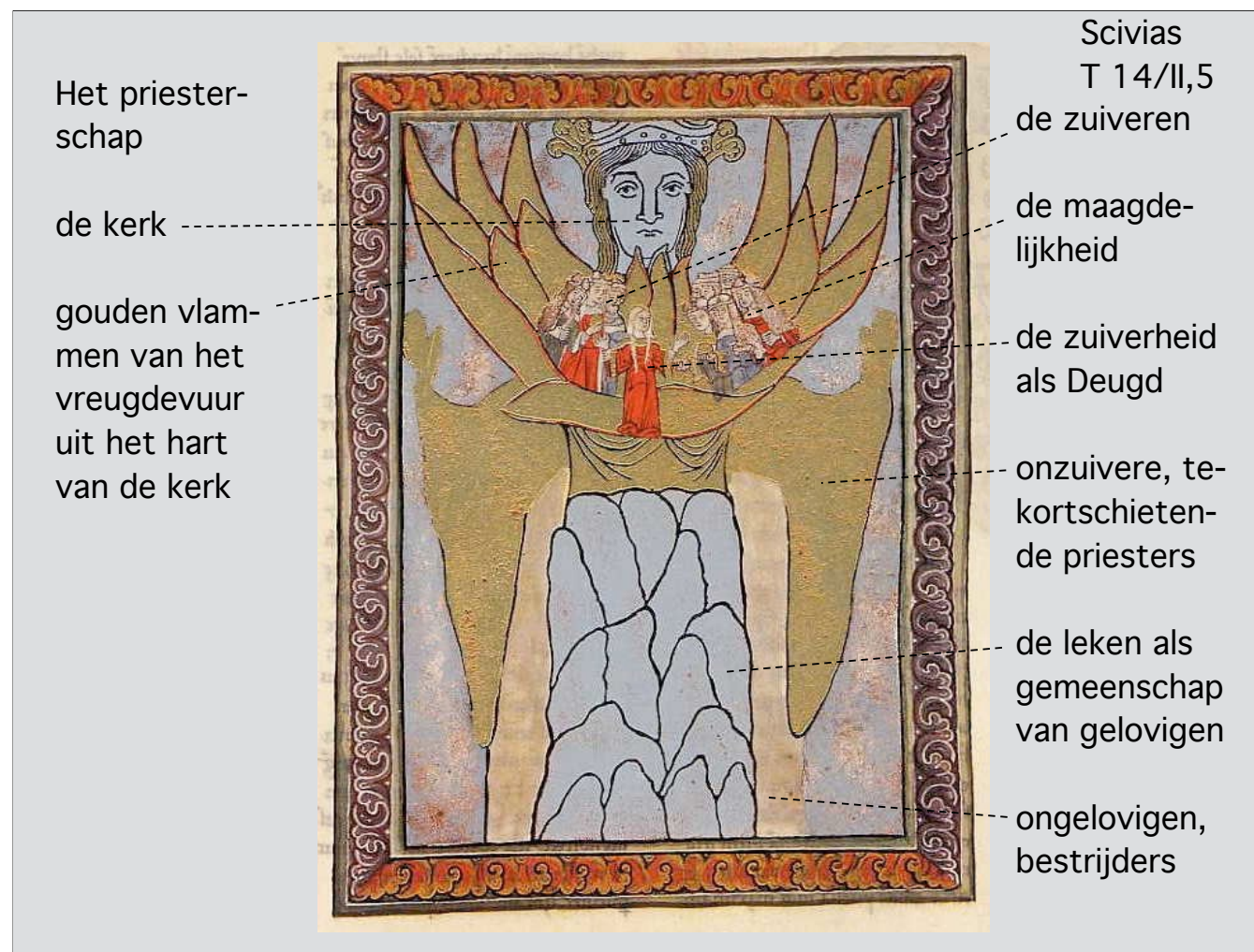
Deze voorstelling heeft maar weinig uitleg nodig. Het Vormsel is de voltooiing van het Doopsel en dit sacrament verleent de gelovige de genade van sterkte door de gave van de H. Geest. We zien de Kerk terug maar groter dan in het visioen van het Doopsel. Wel weer dezelfde overvloed van goud over heel haar gestalte, dezelfde kroon op haar hoofd en haarvlechten, dezelfde grote ogen en kleding met lange mouwen, en een opstelling die niets laat zien beneden de heupen, omdat de Kerk pas voltooid zal zijn op het einde der tijden bij Gods wederkomst.

Haar handen zijn opgeheven in een biddend gebaar en zij leunt met de rug tegen een zilveren toren die we boven haar uit zien oprijzen. Deze toren van het geloof verleent haar kracht. De ijverige gelovigen worden getekend als warmte-uitstralend en glanzend van goud.

De tekst van het visioen leert ons, hoe van de gelovigen sommige - en dat zijn vooral de religieuzen maar ook vele gewone gelovigen - hun blik richten op de zuiver stralende klaarheid. Tussen de gelovigen echter bevinden zich zowel dappere als zwakke, lauwe gelovigen. Anderen wenden zich naar troebel roodachtig licht; dat zijn de wereldlingen, de liefhebbers van aardse genoegens. Toch zijn er verschillenden onder hen die dapper zijn in geloof en met de aardse zaken hemelse schatten weten te kopen. Maar niet allen volgen dit goede voorbeeld en wagen het zelfs de Kerk op haar hoofd

te slaan.

Dit alles heeft de miniaturist met enkele karakteristieke houdingen aangegeven en het verschil van die karakters ook door kleuren aangeduid. De volmaakte gelovigen zijn steeds als drietal uitgebeeld. De onvolmaakten als tweetal van wie er twee de Kerk op haar hoofd slaan. De maker van deze miniatuur gaat eigenlijk nog verder dan Hildegard in haar tekst aangeeft en laat een onverlaat spuwen op de gulden linkermouw van de Kerk.

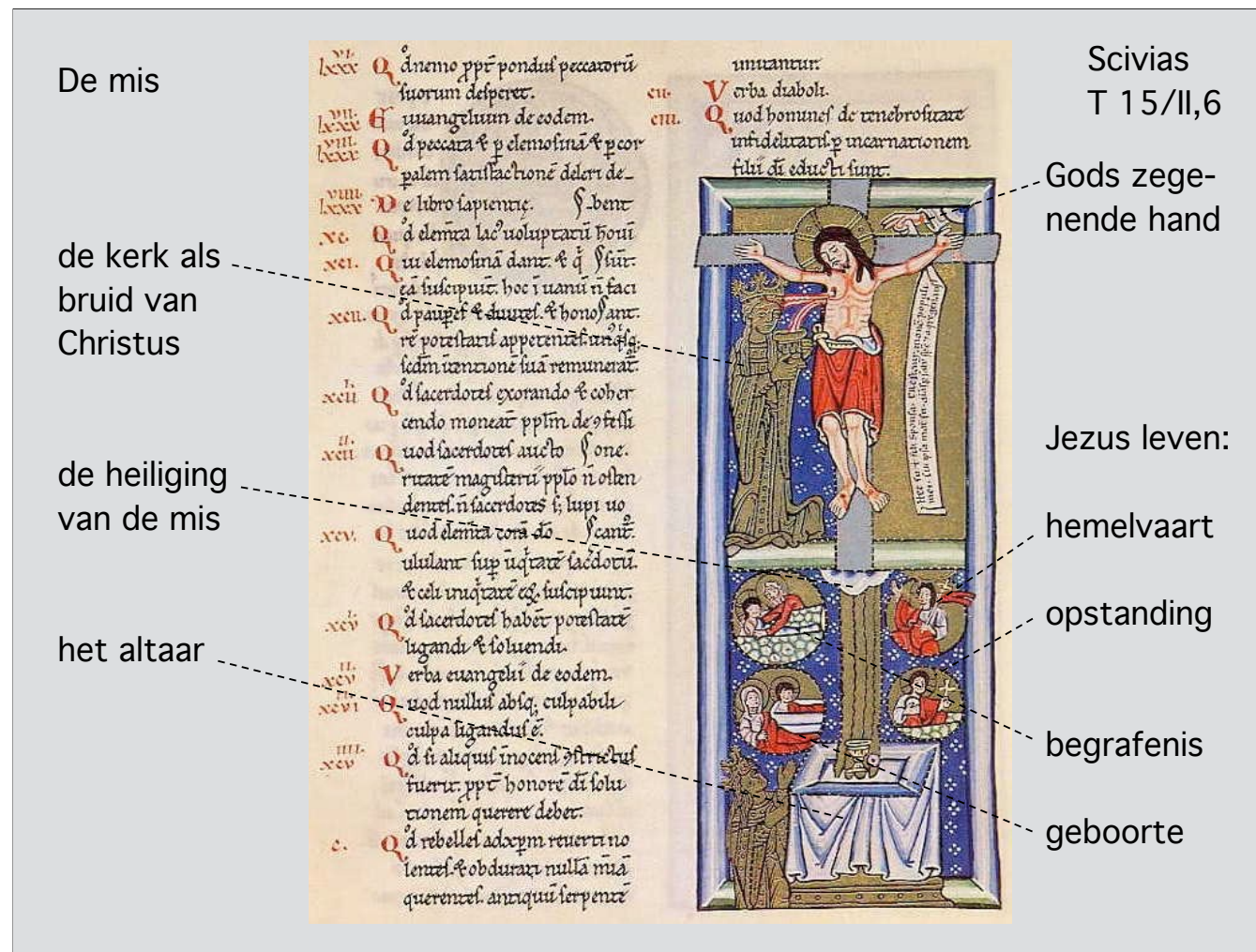
Uit het voorwoord weten we, dat Hildegard zich vooral geroepen voelde de openbaring van de hemel te verkondigen, omdat de priesters van haar tijd in hun taak tekort schoten. Daarom wil zij in dit visioen het ideaal van het priesterschap schetsen en dit in verband brengen met de roeping tot maagdelijkheid. Deze prediking en strijd voor het celibaat in de Kerk, ingezet door Paus Gregorius VII (1073-1085), vormt één van de onderwerpen van het boek Scivias.

En vanaf het middel tot de knieën (ook hier is het benedendeel van het lichaam niet afgebeeld) heeft de miniaturist niet alleen alle gegevens vereenvoudigd, maar deze in de vorm van een schets gelaten. Men onderscheidt hier geen enkele begrijpelijke vorm meer, doch slechts verzilverde vlekken of wolken. Deze wolken symboliseren de lekenstand en geven Hildegard de gelegenheid in haar uitleg uitvoerig in te gaan op het sacrament van het Huwelijk. Duidelijk speelt het mysterie van het huwelijk zich voor haar af in de geest van geloof dat door de miniaturist, zoals we reeds in de vorige afbeeldingen gezien hebben, met zilver wordt aangeduid.

Naast de zilverkleurige rok zien we twee banen die tussen de mouwen en het lichaam vanaf de oksels tot beneden toe lopen. Deze zijn onbeschilderd, zodat hier de kleur van het perkament meespeelt. Dit versterkt in hoge mate de eerste indruk van onvoltooidheid, die vooral in de benedenhelft van deze miniatuur op ons afkomt. Waarschijnlijk is hier sprake van een opzettelijke onafgewerktheid die ten doel heeft het heilloze van het ongeloof duidelijk te maken. Volgens de tekst rijst een diepe duisternis van beneden af tegen de Kerk omhoog: het ongeloof, dat strijd voert tegen de maagdelijkheid. Dit ongeloof valt bij Hildegard samen met het kwaad van de duivel.

Het kleine meisje stelt de maagdelijkheid voor en zij schijnt met haar gespreide haren, de ten hemel geslagen ogen en als in extase geheven armen een gang naar het bovennatuurlijke uit te drukken. Het is dat enthousiasme dat aan de personen die getroffen zijn door de genade, de inspiratie geeft om triomfantelijk alle aardse vreugden los te laten. De maagdelijkheid staat daar geflankeerd door een stoet van personen, vooraan godgewijde maagden met sluiers en achter haar bisschoppen met mijters. De maagden hebben loshangend haar, kronen op het hoofd en in haar handen dragen ze gouden vruchten. De bisschoppen dringen achter haar op en zijn in wijde kazuifels gekleed. Allen, zowel de bisschoppen als de maagden houden handen en blikken gericht naar de maagdelijkheid. Zo drukt de maagdelijkheid duidelijk hun gemeenschappelijk verlangen naar het eeuwige leven uit.

Leven, vreugde en licht, daar gaat het allemaal om in deze magnifieke en zachte voorstelling van het Priesterschap en de Maagdelijkheid. Dit is ook de betekenis van de gouden vlammen die ontsnappen aan het hart van de Kerk, van haar wijd uitgestrekte handen, van haar ogen zo groot en helder en van haar gezicht waaruit de heldere wetenschap van haar wezen straalt. Is het niet een weerschijn van de niet te schokken sereniteit van God zelf, welke zich weerkaatst op deze kalme uitdrukking? De maagdelijkheid maakt dezelfde gebaren als de Kerk, zij vormt zich geheel naar haar en zij mag delen in de zaligmakende standvastigheid van haar Moeder de Kerk.

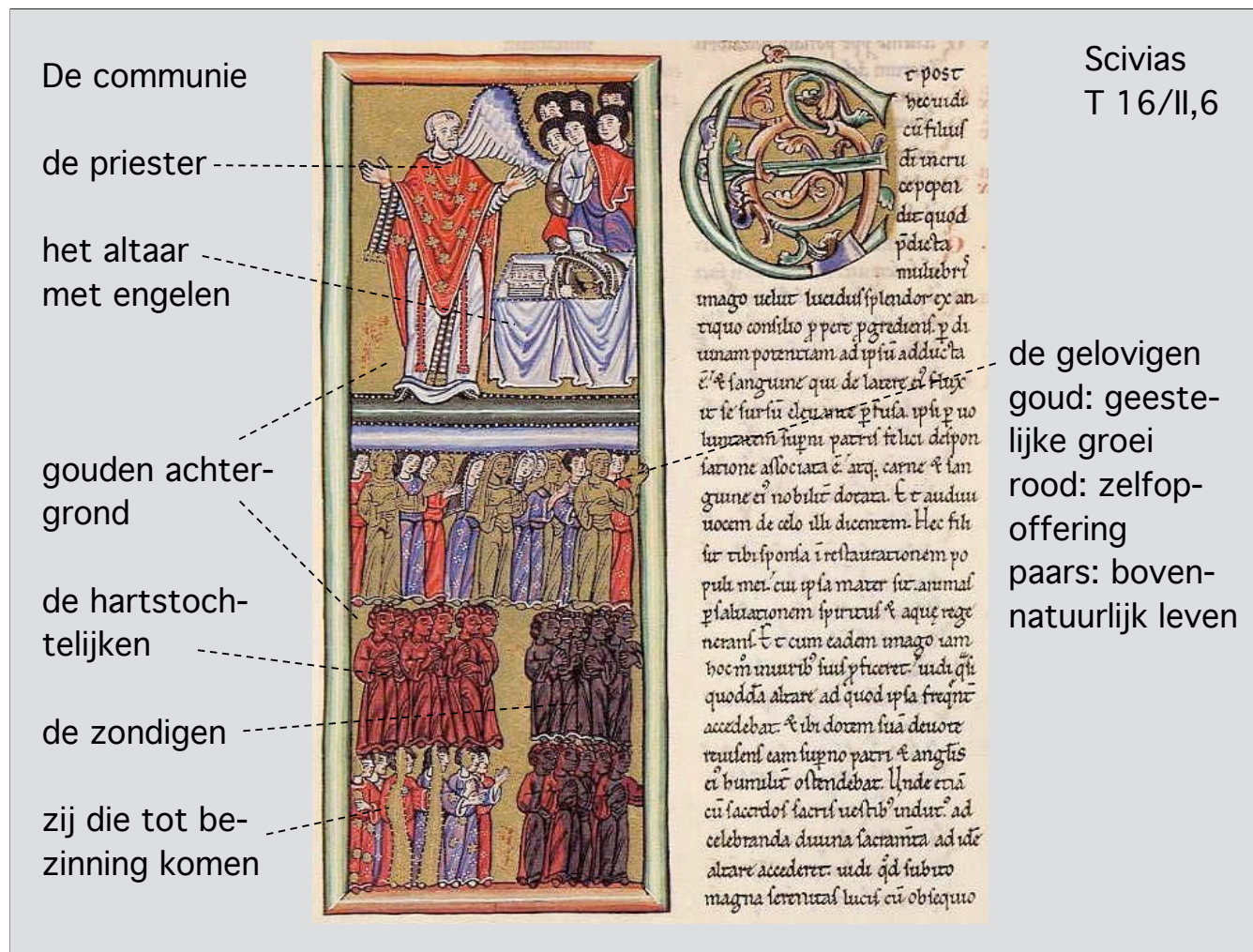

Het vijftiende miniatuur beeldt het visioen van Hildegard uit over het Sacrament van het Altaar, in het bijzonder over het Misoffer. De voorstelling is heel traditioneel. Uit de wonde in de zijde van Christus aan het kruis vloeit het bloed in een kelk die de Kerk omhoog houdt. Rechts bovenaan vertoont zich een zegenende hand, een duidelijk symbool van de hemelse Vader, die een banderol vasthoudt waarop geschreven staat: Mijn Zoon, deze zij uw bruid tot herstel van Mijn volk waarvan zij de Moeder zal zijn en dat herboren zal worden door Geest en water.

Waarom in deze voorstelling het kruishout in zilver is uitgebeeld, verklaart de tekst van de uitleg, die aldus luidt: “Toen Christus Jezus, de ware Zoon van God, aan het kruishout hing, werd Hem in de verborgenheid van de hemelse geheimenissen de Kerk Hem ten huwelijk gegeven en ontving zij als bruidsschat Zijn heilig Bloed”. Het mysterie van het huwelijk van de tweede Persoon van de H. Drievuldigheid met de verlost mensheid, dat is de Kerk, speelt zich geheel af in de eeuwige gedachte van God de Vader en daarom hangt Christus hier aan een zilveren kruis. Want zoals we reeds zagen op vorige miniaturen, het zilver wijst op het goddelijk licht van de Vader. Hierom ook zien we op deze voorstelling de Kerk in haar gehele gestalte. Voor God vormen verleden, heden en toekomst één ogenblik, maar voor ons, gelovigen, die leven in de tijd, vertoont zich de Kerk nog niet volledig, zoals de onderste helft van deze miniatuur laat zien.

De Kerk hernieuwt het mysterie van haar huwelijk met Christus iedere dag, als zij op het altaar de bruidsschat van het Bloed aanbiedt. Wanneer zij dat doet en de kelk en het brood op het altaar geplaatst heeft en gezegd heeft: “Dit is het sacrament van het geloof” dan heft zij de handen op en zegt namens het hele volk “Daarom gedenken wij Heer, het lijden en de dood van Jezus Christus Uw Zoon. dat Hii verrezen is en opgestegen ten hemel”. Dit alles is in deze miniatuur

prachtig weergegeven. Links zien we in medaillons de grote mysteries van Christus' aardse leven nl. Zijn geboorte en begrafenis, rechts in medaillons die van Zijn hemelse leven, het opstaan uit het graf en daarboven de hemelvaart. Vier meesterwerkjes van miniatuurkunst vol symboliek. Zo is het graf waarin Christus' lichaam gelegd wordt en dat waaruit Hij opstaat, gevormd van groene brokstukken en groen komen we steeds tegen als het over de aarde gaat (over levenskracht, groeikracht).

De benedenhelft van deze miniatuur toont ons de verschillende groepen van de gelovigen die ter communie gaan; de verschillen van gunstige en ongunstige instelling en het daaruit voortvloeiend effect op de mensen is in kleuren uitgebeeld. De bovenste rij mensenfiguren wordt gevormd door personen in staat van genade. Het is een groep van dertien personen van wie er vier monialen zijn. Eén van die monialen is samen met nog vier andere gelovigen volledig in goud weergegeven: zeker die zielen die de hoogste trappen van het geestelijk leven bereikt hebben. Drie van de acht anderen in deze rij dragen rode klederen: het beeld van het martelaarschap.

De vijf overigen dragen blauwe gewaden met witte sterretjes. Dit blauw met witte sterren zijn we in deze serie van de sacramenten voortdurend tegengekomen als achtergrond bij het doopsel, vormsel en de Eucharistie. Waarschijnlijk hebben we hier een symbool van het bovennatuurlijke leven van de gelovigen, die in navolging van Christus barmhartig zijn voor anderen. Het komt in de 35 miniaturen veertien maal voor.

De witte puntjes zijn zeker bedoeld als decoratie en om de kleur blauw in haar bescheidenheid naar voren te halen. Maar het blauw als zodanig verwijst naar het mensgeworden Woord, vooral in zijn openbaring als de zachtmoedige.

Dan zien we vier groepen van communicanten, links twee van zes personen en rechts van vijf. Deze laatsten zijn in heel sombere kleuren weergegeven, omdat zij het in hun zondige staat toch waagden te communiceren en zich zo in nog groter duisternis hielden. Bij de vijf ondersten ontdekken we bloedvlekken op hun donkere kleren waarmee de

bloeddorstigheid van sommigen wordt weergegeven. De middelste groep links bestaat uit gelovigen met hier en daar bloedkleurige vlekken op hun kleren. Zij dragen niet het rood van de martelaren, maar dat van door zweren ontstoken lichamen. Hier zijn niet de kwaadwilligen aangeduid, maar de zwakke en zieke personen, die kleingelovig zijn en dikwijls door hun hartstochten meegesleurd worden. Als zij desondanks in geloof ter communie gaan, kan de genade ondanks alles in hun persoon zegevieren. Zo zien we links onderaan, hoe deze zes donkerrode kleingelovigen toch nog veranderen in gelukzaligen zoals die van de bovenste rij. Ook zij worden overstraald door de goddelijke genade en verwerven de blauwe kleren van bovennatuurlijk leven en kunnen zelfs de rode kleren van het martelaarschap verdienen.

Deze en de volgende miniatuur laten ons het tegenspel zien dat de duivel God levert. De beschouwing van de Wegen des Heren zou niet volledig zijn, als we naast de genade van de sacramenten, de realiteit van de duivelse bekoring niet onder ogen zouden zien. Op de miniatuur zien we hoe onder de zaligen in de hemel en onder de gelovigen die op aarde nog in het geloofslicht leven (hier weer door zilver aangeduid), een monster ligt, dat de satan voorstelt.

De kunstenaar heeft in deze compositie een knappe gradatie van kleurenlicht toegepast. Onderaan het sombere monster met de veelvuldige kleuren van blauwachtig zwart en bruin afgewisseld met felle tonen als b.v. de rode strepen die aan het lichaam van het ondiep ontsnappen. Deze rode vlammen reiken naar het zilveren licht en de gulden glans zonder evenwel iets te schaden, waardoor de onmacht van het monster wordt aangegeven.

Het grote reptiel, een schepsel waarvoor ieder een natuurlijke afkeer heeft, is hier op de rug liggend voorgesteld vol stekelige haren, zweren en uitslag. Vijf strepen lopen over de volle lengte van de buik: een groene, zwarte, gele, witte en als laatste een rode streep. Ze vormen als het ware vijf aderen vol venijn. Het oog is volgelopen met bloed. De muil en de neusgaten zijn die van een roofdier, de voorpoten zijn afschrikwekkende bruine klauwen en de achterpoten lijken op die van een draak. De staart is even lang als breed. Uit de borsten komen donkerzwarte wolken en uit de bek vlijmscherpe pijlen.

Onder in de lijst van de miniatuur is de blauwe rand van een put te zien, waaraan een zware ketting is vastgemaakt die de hals en vier poten samenbindt. Dit laat zien dat de Menswording van Christus de duivel heeft overwonnen.

De hel

geestelijke gevolgen van het toegeven aan verleiding

markt

koopman met verleidelijke, aardse rijkdom

toegevende, hebzuchtige gelovigen

weerstand biedende gelovigen

Scivias
T 18/II,7

in de geestelijke wereld is het innerlijke leven het uiterlijke leven geworden:
psychodrama

maar toch overal een gouden achtergrond:
uiteindelijk zal het goede overwinnen

Deze miniatuur toont hoe niet alle mensen voldoende onthecht zijn aan aardse dingen om altijd te kunnen ontsnappen aan de verleidingen door de duivel. Onderaan zien we een markttafereel. De verleider in de gedaante van twee kooplieden getooid met punthoeden, stalt luxe klederen uit, waaraan sommige gelovigen wel kans zien voorbij te lopen, maar anderen voelen zich gedwongen er bij stil te blijven staan.

Waar deze bekoring toe kan voeren, zien we in de bovenste helft van de miniatuur. De verleidingen en de bekoringen zijn evenzovele glijbanen waarlangs personen, als ze niet voorzichtig zijn en hun gezicht niet afwenden van de aanlokkelikheden, in het hellevuur terecht kunnen komen.

Dat er in de onderste vlammen twaalf figuurtjes voorkomen, heeft zeker geen directe betekenis, maar kan de symbolische aanduiding van een grote groep zijn. Decoratief is het goed gevonden om in het midden een groengekleurd figuurtje langs een groene baan naar beneden te laten glijden. Om in al die verschillende kleuren van mensen een bepaalde betekenis te zoeken, gaat waarschijnlijk te ver. De witte rand van de drakebek vormt een compositorisch evenwicht met de paar witte figuren aan de andere kant. Alles te samen ontegenzeggelijk een suggestieve voorstelling.

Einde Scivias Boek II

